

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ **Ἰά Ἐ** **κατά ΕΛΛΑΔΑΣ**

(Προσφυγή αριθ. 66725/01)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

18 Νοεμβρίου 2004

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

-Ακριβές αντίγραφο.

Στρασβούργο, 18.11.2004

(υπογραφή) S. NIELSEN – Γραμματέας Τμήματος

Στην υπόθεση **Ἰά Ἐ** **κατά Ελλάδας,**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
(πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Κύριο P. LORENZEN, *πρόεδρο,*

Κύριο Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Κυρία F. TULKENS,
Κυρία N. VAJIC,
Κυρία S. BOTOUCHAROVA,
Κύριο A. KOVLER,
Κύριο K. HAJIYEV, *δικαστές,*

και τον κύριο S. NIELSEN, *γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 10 Απριλίου 2003 και στις 28 Οκτωβρίου 2004,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την τελευταία από τις ημερομηνίες αυτές:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 66725/01) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, μία υπήκοος της οποίας, η κυρία *Ë Ë* η προσφεύγουσα»), προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 24 Ιουλίου 2000 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Η προσφεύγουσα εκπροσωπείται από τον κύριο Βέρμπιστ, δικηγόρο του Δικηγορικού Συλλόγου της Αθήνας. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κυρία Γ. Σκιάνη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Β. Πελέκου, Δικαστικό Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Η προσφεύγουσα παραπονέθηκε ειδικότερα για μία προσβολή του δικαιώματός της στον σεβασμό της περιουσίας της, καθώς και για την έλλειψη δικαστικού μέσου που να επιτρέπει την προσφυγή κατά της παράλειψης της διοίκησης να προβεί στην κατεδάφιση μιας αυθαίρετης κατασκευής απέναντι από την κατοικία της.

4. Η προσφυγή ανατέθηκε στο πρώτο τμήμα του Δικαστηρίου (άρθρο 52 § 1 του κανονισμού). Μέσα σε αυτό, το συμβούλιο που

ανέλαβε να εξετάσει την υπόθεση (άρθρο 27 § 1 της Σύμβασης) συστάθηκε σύμφωνα με το άρθρο 26 § 1 του Κανονισμού. Στις 4 Ιουλίου 2002, το 1^ο τμήμα σε συμβούλιο αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην εναγόμενη κυβέρνηση.

5. Με απόφαση της 10 Απριλίου 2003, το συμβούλιο κήρυξε την προσφυγή εν μέρει παραδεκτή.

6. Τόσο η προσφεύγουσα όσο και η Κυβέρνηση κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις επί της ουσίας της υπόθεσης (άρθρο 59 § 1 του κανονισμού).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

7. Η προσφεύγουσα είναι κυρία μιας οικίας, η οποία έχει ανεγερθεί με τον παραδοσιακό τρόπο της περιοχής, στη θέση «Καραβοστάσι» κοντά στο λιμάνι της Φολεγάνδρου. Το προεδρικό διάταγμα της 17 Ιουνίου 1988 χαρακτηρίζει το «Καραβοστάσι» ως παραδοσιακό οικισμό και επιβάλλει ειδικούς όρους και περιορισμούς δομήσεως προκειμένου να διατηρηθεί ο χαρακτήρας του αυτός.

8. Απέναντι στην κατοικία της προσφεύγουσας βρίσκεται μία οικία που ανήκει σε δύο γυναίκες. Κατασκευασμένη στον αιγιαλό, επρόκειτο αρχικά για μία «βαρκαδιά», δηλαδή για ένα στεγασμένο καταφύγιο στο οποίο ο ψαράς τοποθετούσε την βάρκα του. Δίπλα στον δρόμο βρίσκεται ένας τοίχος 0,80 μ. περίπου, ο οποίος χρησιμεύει ως τοίχιο αντιστήριξης από την πλευρά της κοινοτικής οδού.

9. Κατά την διάρκεια του θέρους 1987, οι γειτόνισσες της προσφεύγουσας άρχισαν οικοδομικές εργασίες χωρίς άδεια οικοδομής και ανύψωσαν τον τοίχο σε ύψος 2,50 μ. με σκοπό να προσθέσουν μία στέγη και να μεγαλώσουν έτσι την κατοικία δημιουργώντας πρόσθετα δωμάτια. Εν τούτοις, ο τοίχος αυτός περιόριζε ουσιωδώς την θέα της προσφεύγουσας προς την θάλασσα, καθώς και προς τις γειτονικές

κατοικίες. Εμπόδιζε επίσης την ορατότητα των αυτοκινήτων και, κατά συνέπεια, μπορούσε να προκαλέσει τροχαία ατυχήματα. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει επίσης ότι η αγοραία αξία της κατοικίας της μειώθηκε.

10. Στις 5 Σεπτεμβρίου 1987, η προσφεύγουσα κατήγγειλε τις αυθαίρετες κατασκευές στην τοπική αστυνομία. Στις 11 Φεβρουαρίου 1988, κατέθεσε καταγγελία στο πολεοδομικό γραφείο Θήρας. Στις 27 Ιουλίου 1989, το πολεοδομικό γραφείο Θήρας έστειλε τεχνικούς και συνέταξε μία έκθεση αυτοψίας, με την οποία διαπίστωσε ότι ο τοίχος είχε ανυψωθεί παρανόμως κατά 1,30 μ. σε ένα μήκος 14 μέτρων. Στις 13 Φεβρουαρίου 1991, το γραφείο αυτό νομιμοποίησε την εν λόγω κατασκευή χορηγώντας μία άδεια οικοδομής με τον τίτλο «Νομιμοποίηση τοιχίου και επισκευή του προστεγάσματος». Μετά από μία ένσταση της προσφεύγουσας κατά της νομιμοποίησης αυτής, το πολεοδομικό γραφείο Θήρας προέβη στην μερική ανάκληση της αδείας, στο μέτρο που αυτή νομιμοποιούσε την ανύψωση του τοίχου πάνω από το 1,20 μ. (απόφαση 2519/1991).

11. Μετά από πολλές αιτήσεις της προσφεύγουσας, το πολεοδομικό γραφείο Θήρας πραγματοποίησε μία δεύτερη αυτοψία, για την οποία αυτή ενημερώθηκε στις 27 Αυγούστου 1992, και συνέταξε μία έκθεση που είχε ως εξής:

« (...) διεξήχθη σήμερα (...) μία αυτοψία στο πιο πάνω εργοτάξιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του προεδρικού διατάγματος της 5 Ιουλίου 1983 για τις αυθαίρετες κατασκευές, και διαπιστώσαμε τα ακόλουθα: τοίχιο κατά παράβαση του ΦΕΚ 504 Δ / 1998 και του νόμου 1337/1983.

Κατά συνέπεια, το εργοτάξιο αυτό πρέπει να κατεδαφιστεί εντός δέκα ημερών, εκτός αν ο ιδιοκτήτης ή οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος καταθέσει ένσταση. Η ένσταση πρέπει να κατατεθεί στο πολεοδομικό γραφείο Θήρας μέσα σε απροσβεστική

προθεσμία δέκα ημερών από την έκδοση της παρούσας έκθεσης περί αυθαιρέτου κατασκευής (...). Σε περίπτωση παρέλευσης άκαρπης της προθεσμίας αυτής, η κατασκευή θα πρέπει να κατεδαφιστεί μέσα σε μία προθεσμία δέκα ημερών.»

12. Στις 30 Μαρτίου 1993, η επιτροπή ελέγχου αυθαιρέτων κατασκευών, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 2 § 4 του διατάγματος της 12 Ιουλίου 1983, αφού άκουσε τις ενδιαφερόμενες πλευρές, αποφάσισε ότι ο τοίχος έπρεπε να επανέλθει στην αρχική κατάστασή του.

13. Στις 25 Απριλίου 1994, το πολεοδομικό γραφείο Θήρας ζήτησε από το Νομαρχιακό Ταμείο Κυκλάδων να του χορηγήσει ένα ποσό 50.000 δραχμών για τις εργασίες κατεδάφισης. Ο Νομάρχης Κυκλάδων χορήγησε το ποσό αυτό στις 11 Μαΐου 1994.

14. Στις 20 Μαΐου 1994, οι γειτόνισσες της προσφεύγουσας κατέθεσαν μία προσφυγή κατά της απόφασης κατεδάφισης ενώπιον του Νομάρχη Κυκλάδων. Στις 30 Νοεμβρίου 1994, ο Νομάρχης Κυκλάδων απέρριψε την προσφυγή βάσει της προηγούμενης γνωμοδότησης του συμβουλίου πολεοδομίας, κατοικίας και περιβάλλοντος. Εν τούτοις, η απόφαση αυτή ακυρώθηκε στη συνέχεια από το Συμβούλιο της Επικρατείας (απόφαση αριθ. 5488/1995), για τον λόγο ότι το πιο πάνω συμβούλιο δεν είχε συσταθεί σύμφωνα με τον νόμο. Η προσφεύγουσα έκανε διαβήματα στη διοίκηση έτσι ώστε να γίνει σε σύντομο διάστημα ο διορισμός νέων μελών του συμβουλίου πολεοδομίας. Στις 18 Απριλίου 1996, ο Νομάρχης Κυκλάδων κατέληξε στην ίδια απόφαση ακολουθώντας και πάλι την ομόφωνη γνώμη του συμβουλίου πολεοδομίας. Στις 9 Ιουλίου 1996, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου απέρριψε την ένσταση που κατατέθηκε από τις γειτόνισσες της προσφεύγουσας κατά της από 18 Απριλίου 1996 απόφασης του Νομάρχη. Στις 22 Οκτωβρίου 1996, ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων απέρριψε την

προσφυγή που κατατέθηκε από τις γειτόνισσες της προσφεύγουσας κατά της από 9 Ιουλίου 1996 απόφασης του Γενικού Γραμματέως. Ο Υπουργός έκρινε ότι όλα τα ένδικα μέσα κατά της απόφασης της επιτροπής ελέγχου αυθαιρέτων κατασκευών είχαν εξαντληθεί και ότι αυτή είχε καταστεί τελεσίδικη, αλλά η διοίκηση δεν ανέλαβε καμία ενέργεια για την κατεδάφιση της επίδικης κατασκευής.

15. Η προσφεύγουσα συνέχισε τα διαβήματά της στις αρμόδιες υπηρεσίες για να επιτύχει την κατεδάφιση.

16. Στις 28 Μαΐου 1997, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων απέστειλε μία επιστολή στην Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας Νοτίου Αιγαίου, η οποία έχει ως εξής:

« (...) σας ζητούμε να δώσετε άμεσες οδηγίες στο Πολεοδομικό Γραφείο Θήρας για την κατεδάφιση της αυθαίρετης κατασκευής.

Μετά την απόρριψη της προσφυγής που κατατέθηκε από την προσφεύγουσα, με την από 22 Οκτωβρίου 1996 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, η διαδικασία εξέτασης των ιεραρχικών ενδίκων μέσων έχει ολοκληρωθεί και η υπόθεση βρίσκεται σε τελικό στάδιο. Σας ζητούμε επομένως να λάβετε τα κατάλληλα μέτρα σύμφωνα με τον νόμο και να μην επανέλθετε στην υπόθεση αυτή.»

17. Στις 15 Απριλίου 1998, το Πολεοδομικό Γραφείο Θήρας απέστειλε στον Νομάρχη Κυκλάδων την ακόλουθη επιστολή:

« (...) λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι το πολεοδομικό γραφείο δεν διαθέτει συνεργείο κατεδάφισης, σας ζητούμε να αναλάβετε τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθείτε

προς το άρθρο 4 του προεδρικού διατάγματος της 5 Ιουλίου 1983 (...).»

18. Στις 28 Μαΐου 1998, το πολεοδομικό γραφείο Θήρας προέβη στην μερική ακύρωση της απόφασης 2519/1991 δυνάμει της οποίας είχε ανακληθεί η άδεια οικοδομής.

19. Στις 22 Μαρτίου 1999, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων επέστησε την προσοχή του πολεοδομικού γραφείου Θήρας στο γεγονός ότι η απόφαση της επιτροπής ελέγχου αυθαιρέτων κατασκευών ήταν τελεσίδικη και το κάλεσε εκ νέου να προχωρήσει στην κατεδάφιση.

20. Στις 8 Ιουλίου 1999, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ακύρωσε την από 28 Μαΐου 1998 απόφαση του πολεοδομικού γραφείου Θήρας, μετά από ένσταση της προσφεύγουσας.

21. Στις 3 Αυγούστου 2000, οι γειτόνισσες της προσφεύγουσας κατέθεσαν μία αίτηση ακύρωσης της απόφασης του Γενικού Γραμματέως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Η προσφεύγουσα παρενέβη στη δίκη και κατέθεσε μία αίτηση προτίμησης της υπόθεσης.

22. Η συζήτηση έλαβε χώρα στις 5 Μαρτίου 2001. Στις 11 Ιουνίου 2002, το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την πιο πάνω αναφερόμενη αίτηση (απόφαση αριθ. 1711/2002). Μεταξύ άλλων, έκρινε ότι:

« (...) οι πράξεις (...) του προϊσταμένου του πολεοδομικού γραφείου Θήρας δεν έχουν εκτελεστό χαρακτήρα διότι δεν νομιμοποιούν τον τοίχο, ο οποίος, σύμφωνα με αυτά που μνημονεύθηκαν, κρίθηκε τελεσίδικα παράνομος, σύμφωνα με τις εφαρμοστέες διαδικασίες, και πρέπει να κατεδαφιστεί (...).»

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

A. Οι διατάξεις διοικητικού δικαίου

23. Το άρθρο 22 § 3 του νόμου 1577/1985 προβλέπει ότι οποιαδήποτε κατασκευή χωρίς οικοδομική άδεια είναι αυθαίρετη κατασκευή υποκείμενη στις διατάξεις του νόμου 1337/1983. Το άρθρο 17 § 1 του νόμου 1337/1983 προβλέπει ότι οι αυθαίρετες κατασκευές που έχουν γίνει μετά τις 31 Ιανουαρίου 1983 εντός ή εκτός σχεδίου πόλεως ή σε οικισμούς που υπήρχαν προ του 1923, καθώς και εκείνες που δεν εξαιρούνται από την διαδικασία κατεδάφισης σύμφωνα με το άρθρο 15, κατεδαφίζονται υποχρεωτικά.

24. Το άρθρο 2 § 1 του προεδρικού διατάγματος της 12 Ιουλίου 1983 «σχετικά με την διαδικασία χαρακτηρισμού και κατεδάφισης νέων αυθαιρέτων κτιρίων» προβλέπει ότι οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος μπορεί να καταθέσει ένσταση κατά της έκθεσης αυτοψίας. Η ένσταση αυτή εξετάζεται από μία επιτροπή που αποφασίζει μέσα σε προθεσμία δέκα ημερών από την κατάθεση της ένστασης. Η απόφαση της επιτροπής είναι τελεσίδικη. Αν η επιτροπή απορρίψει την ένσταση, η κατεδάφιση πρέπει να εκτελεστεί εντός προθεσμίας δέκα ημερών (άρθρο 2 § 4 του διατάγματος).

B. Οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα

Άρθρο 1108 του Αστικού Κώδικα (αρνητική αγωγή).

«Αν η κυριότητα προσβάλλεται με άλλο τρόπο εκτός από αφαίρεση ή κατακράτηση του πράγματος, ο κύριος δικαιούται να απαιτήσει από εκείνον που προσέβαλε την κυριότητα, να άρει την προσβολή και να την παραλείπει στο μέλλον. Δεν αποκλείεται περαιτέρω αξίωση αποζημίωσης κατά τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες. Το δικαίωμα της προηγούμενης παραγράφου δεν παρέχεται, αν εκείνος που έκανε την προσβολή ενέργησε δυνάμει δικαιώματος.»

Άρθρο 914 του Αστικού Κώδικα

«Όποιος ζημιώσει άλλον παράνομα και υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει.»

Άρθρο 919 του Αστικού Κώδικα

«Όποιος με πρόθεση ζημίωσε άλλον κατά τρόπο αντίθετο προς τα χρηστά ήθη έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει.»

Άρθρο 731 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

«Το δικαστήριο δικαιούται να διατάξει ως ασφαλιστικό μέτρο την ενέργεια, παράλειψη ή ανοχή ορισμένης πράξης από εκείνον κατά του οποίου στρέφεται η αίτηση.»

Άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα

«Για τις παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών.»

25. Το άρθρο αυτό καθιερώνει την έννοια της ειδικής αδικοπραξίας δημοσίου δικαίου, δημιουργώντας την εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου. Η ευθύνη αυτή προκύπτει από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις. Οι συγκεκριμένες πράξεις μπορούν να είναι, όχι μόνον νομικές πράξεις, αλλά και υλικές ενέργειες της διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων και των καταρχήν μη εκτελεστών πράξεων (*Κυριακόπουλος, Σχόλια του Αστικού Κώδικα, άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, αριθ. 23 – Φίλιος, Δίκαιο των*

συμβάσεων, ειδικό μέρος, τόμος 6, ποινική ευθύνη 1977, παρ. 48 Β 112 – *Σπηλιωτόπουλος, Διοικητικό Δίκαιο*, τρίτη έκδοση, παρ. 217 – Απόφαση αριθ. 535/1971 του Αρείου Πάγου, *Νομικό Βήμα* 19, σελ. 1414 – Απόφαση αριθ. 492/1967 του Αρείου Πάγου, *Νομικό Βήμα* 16, σελ. 75).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡΙΘ. 1

26. Η προσφεύγουσα επικαλείται παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, το οποίο ορίζει:

«Εκαστο φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της περιουσίας του. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί της ιδιοκτησίας του παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από τον νόμο και τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου.

Οι προηγούμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα των Κρατών να θεσπίζουν τους νόμους που κρίνουν απαραίτητους για να ρυθμίσουν τη χρήση των αγαθών σύμφωνα με το γενικό συμφέρον και να εξασφαλίσουν την πληρωμή των φόρων ή άλλων συνεισφορών ή των προστίμων.»

27. Η Κυβέρνηση προβάλλει εκ νέου την προκαταρκτική ένσταση που μνημονεύθηκε στις έγγραφες παρατηρήσεις της επί του παραδεκτού της υπόθεσης της 14 Ιουνίου 2002. Υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα δεν εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα, αφού παρέλειψε να καταθέσει ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων την αγωγή αποζημίωσης που προβλέπεται από το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι, μετά την

απόφαση αριθ. 1711/2002 του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία έκρινε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη ως μη εκτελεστή, η έκβαση μιας τέτοιας αγωγής αποζημίωσης θα ήταν αναμφισβήτητη.

28. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι ο οριστικός και εκτελεστός χαρακτήρας της από 30 Μαρτίου 1993 απόφασης της Επιτροπής Ελέγχου Αυθαιρέτων Κατασκευών και η υποχρέωση του Δημοσίου να προχωρήσει στην κατεδάφιση δεν μπορούσε να ακυρωθεί ούτε με διοικητική πράξη ούτε με απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία και την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η από 28 Μαΐου 1998 απόφαση του πολεοδομικού γραφείου Θήρας δεν μπορούσε να έχει οποιαδήποτε επίπτωση πάνω στην απόφαση της πιο πάνω Επιτροπής. Πολλές φορές, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι ο οριστικός χαρακτήρας της απόφασης της Επιτροπής αυτής απέκλειε την επανεξέταση εκ μέρους της διοίκησης *proprio motu* (αυτεπαγγέλτως) ή μετά από μία αίτηση οποιουδήποτε ενδιαφερομένου, και ότι η απόφαση αυτή συνιστούσε το τέλος μιας διαδικασίας χαρακτηρισμού και κατεδάφισης παράνομου κτιρίου και ότι η κατεδάφιση έπρεπε να λάβει χώρα.

29. Επιπλέον, κατά την προσφεύγουσα, η διοίκηση δέχθηκε εμμέσως πλην σαφώς, ότι η από 28 Μαΐου 1998 απόφαση του πολεοδομικού γραφείου Θήρας δεν είχε καμία επιρροή πάνω στην απόφαση της Επιτροπής: πράγματι, στις 22 Μαρτίου 1999, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων επέστησε την προσοχή του πολεοδομικού γραφείου Θήρας στο γεγονός ότι η απόφαση της Επιτροπής Ελέγχου Αυθαιρέτων Κατασκευών ήταν τελεσίδικη και την κάλεσε εκ νέου να προχωρήσει στην κατεδάφιση.

30. Σε ό,τι αφορά την ουσία, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η άρνηση της διοίκησης να συμμορφωθεί προς την απόφαση της Επιτροπής Ελέγχου Αυθαιρέτων Κατασκευών και να προχωρήσει στην κατεδάφιση της αυθαίρετης κατασκευής της στέρησε την θέα προς την θάλασσα την οποία απολάμβανε προηγουμένως. Επιπλέον, ισχυρίζεται

ότι η κατασκευή αυτή αλλοίωσε τον παραδοσιακό χαρακτήρα του χωριού και, κατά συνέπεια, η αξία της ιδιοκτησίας της μειώθηκε κατά τρόπο ουσιώδη.

A. Επί της προκαταρκτικής ένστασης της Κυβέρνησης

31. Ως προς την προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης, το Δικαστήριο σημειώνει ότι την απέρριψε ήδη με την απόφασή του επί του παραδεκτού της 10 Απριλίου 2003, ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση αριθ. 1711/202 του Συμβουλίου της Επικρατείας είχε ήδη εκδοθεί. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο δεν κρίνει απαραίτητο να εξετάσει για δεύτερη φορά αυτήν την προκαταρκτική ένσταση. Σε κάθε περίπτωση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η Κυβέρνηση δεν προσκόμισε στο Δικαστήριο καμία απόφαση των εθνικών δικαστηρίων που να αποδεικνύει την πραγματικότητα της αγωγής αποζημίωσης που προβλέπεται από το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα σε παρόμοια περίπτωση (βλέπε *Κύπρος κατά Τουρκίας* [GC], no. 25781/94, § 116, CEDH 2001-IV).

B. Επί της ουσίας

1. Ο εφαρμοστέος κανόνας

32. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με την νομολογία του, το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, το οποίο εγγυάται κατ'ουσίαν το δικαίωμα ιδιοκτησίας, περιλαμβάνει τρεις διακεκριμένους κανόνες: ο πρώτος, ο οποίος διατυπώνεται στην πρώτη φράση του πρώτου εδαφίου και έχει γενικό χαρακτήρα, καθιερώνει την αρχή του σεβασμού της ιδιοκτησίας. Ο δεύτερος, ο οποίος περιλαμβάνεται στη δεύτερη φράση του ίδιου εδαφίου, αναφέρεται στη στέρηση της ιδιοκτησίας και την θέτει υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Οσο για τον τρίτο, ο οποίος εμπεριέχεται στο δεύτερο εδάφιο, αυτός αναγνωρίζει στα Συμβαλλόμενα Κράτη την δυνατότητα, μεταξύ άλλων, να ρυθμίζουν την χρήση των

περιουσιών σύμφωνα με το γενικό συμφέρον. Ο δεύτερος και ο τρίτος, οι οποίοι σχετίζονται με ειδικά παραδείγματα προσβολής του δικαιώματος ιδιοκτησίας, πρέπει να ερμηνεύονται υπό το φως της αρχής που καθιερώνεται από τον πρώτο.

33. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η άρνηση των διοικητικών αρχών να συμμορφωθούν προς την απόφαση της Επιτροπής Ελέγχου Αυθαίρετων Κατασκευών, της οποίας ο τελεσίδικος και εκτελεστός χαρακτήρας επιβεβαιώθηκε από την απόφαση αριθ. 1711/2002 του Συμβουλίου της Επικρατείας, είχε ως συνέπεια την διατήρηση του παρανόμως κατασκευασθέντος τοίχου ως έχει. Παρά ταύτα, η κατασκευή αυτή στερούσε την κατοικία της προσφεύγουσας από την θέα προς τη θάλασσα και παραβίαζε τον παραδοσιακό χαρακτήρα του χωριού μειώνοντας με τον τρόπο αυτό την αξία της ιδιοκτησίας της. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, οι ελληνικές αρχές είναι υπεύθυνες για την επέμβαση στο δικαίωμα ιδιοκτησίας της προσφεύγουσας. Η εν λόγω επέμβαση δεν συνιστά ούτε απαλλοτρίωση ούτε ρύθμιση της χρήσης της περιουσίας, αλλά υπάγεται στην πρώτη φράση του πρώτου εδαφίου του άρθρου 1.

2. Η τήρηση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1

34. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 απαιτεί, πριν απ'όλα και κυρίως, η επέμβαση της δημόσιας αρχής στην απόλαυση του δικαιώματος για σεβασμό της περιουσίας να είναι νόμιμη. Η δεύτερη φράση του πρώτου εδαφίου του άρθρου αυτού δεν επιτρέπει την στέρηση της ιδιοκτησίας παρά μόνον «σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από τον νόμο». Το δεύτερο εδάφιο αναγνωρίζει στα Κράτη το δικαίωμα να ρυθμίζουν την χρήση της περιουσίας θεσπίζοντας «νόμους».

35. Επίσης, η υπεροχή του δικαίου, μιας από τις θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατικής κοινωνίας, είναι συμφυής προς το σύνολο των άρθρων της Σύμβασης (αποφάσεις *Belvedere Alberghiera κατά Ιταλίας*,

31524/96, 30.05.2000, § 63, *Amuur κατά Γαλλίας* της 25 Ιουνίου 1996, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-III, σελ. 850-851, § 50) και εμπεριέχει το καθήκον του Κράτους ή μιας δημόσιας αρχής να συμμορφώνονται προς μία απόφαση που εκδόθηκε σε βάρος τους (βλέπε, *mutatis mutandis*, την απόφαση *Hornsby κατά Ελλάδας* της 19 Μαρτίου 1997, *Recueil* 1997-II, σελ. 511, § 41). Η ίδια διαπίστωση ισχύει για τις πράξεις των διοικητικών οργάνων που έχουν τελεσίδικο και εκτελεστό χαρακτήρα.

36. Επεται ότι η αναγκαιότητα της διερεύνησης του αν τηρήθηκε μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος της κοινωνίας και των επιταγών της διαφύλαξης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου (απόφαση *Sporrong et Lönnroth κατά Σουηδίας* της 23 Σεπτεμβρίου 1982, série A no. 52, σελ. 26, § 69) δεν μπορεί να γίνει αισθητή παρά μόνον όταν αποδεικνύεται ότι η επίδικη επέμβαση έχει τηρήσει την αρχή της νομιμότητας και δεν ήταν αυθαίρετη (απόφαση *Ιατρίδης κατά Ελλάδας* [GC], no. 31107/96, § 58, CEDH 1999-II).

37. Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να υπενθυμίσει ορισμένα γεγονότα που του φαίνονται ουσιώδη. Στις 30 Μαρτίου 1993, η Επιτροπή Ελέγχου Αυθαιρέτων Κατασκευών διέταξε την κατεδάφιση του επιδίκου τοίχου. Σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα της 12 Ιουλίου 1983, η απόφαση αυτή ήταν τελεσίδικη. Στις 20 Μαΐου 1994, οι γειτόνισσες της προσφεύγουσας κατέθεσαν μία αίτηση κατά της απόφασης κατεδάφισης ενώπιον του Νομάρχη Κυκλάδων, αίτηση που δεν είχε αποτέλεσμα. Στη συνέχεια, στις 22 Οκτωβρίου 1996, το Υπουργείο Περιβάλλοντος διαπίστωσε ότι όλα τα ένδικα μέσα κατά της απόφασης της Επιτροπής είχαν εξαντληθεί και ότι αυτή είχε καταστεί τελεσίδικη. Το Δικαστήριο σημειώνει επομένως ότι η αμφισβήτηση ως προς την υποχρέωση κατεδάφισης του τοίχου είχε αρθεί τελεσίδικα στο στάδιο αυτό και ότι η διοίκηση είχε καθήκον να προβεί στην κατεδάφιση. Εν τούτοις, η διοίκηση δεν ανέλαβε καμία

πρωτοβουλία προς την κατεύθυνση αυτή. Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι η διαδικασία, η οποία ακολούθησε την απόφαση της από 28 Μαΐου 1998 του πολεοδομικού γραφείου Θήρας, δεν μπορούσε να έχει οποιαδήποτε επίπτωση πάνω στην απόφαση της Επιτροπής Ελέγχου Αυθαίρετων Κατασκευών, γεγονός που επιβεβαιώθηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας, με την απόφασή του αριθ. 1711/2002. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι στην απόφαση αυτή, το Συμβούλιο της Επικρατείας αναγνώρισε ρητά ότι ο επίδικος τοίχος είχε αναγνωριστεί παράνομος «κατά τρόπο τελεσίδικο» και ότι, κατά συνέπεια, έπρεπε να κατεδαφιστεί.

38. Από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης προκύπτει λοιπόν ότι η άρνηση ή η παράλειψη της διοίκησης να προβεί στην κατεδάφιση του επιδικού τοίχου, επί μία μακρά περίοδο και χωρίς σοβαρό λόγο, δεν είχε καμία νόμιμη βάση στο εθνικό δίκαιο. Ένα τέτοιο συμπέρασμα απαλλάσσει το Δικαστήριο από την αναζήτηση του αν έχει τηρηθεί δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος της κοινωνίας και των επιταγών της διασφάλισης των ατομικών δικαιωμάτων.

Κατά συνέπεια, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

39. Η προσφεύγουσα παραπονείται για την απουσία πραγματικής προσφυγής για να εξαναγκάσει την διοίκηση να συμμορφωθεί προς την απόφαση της Επιτροπής Ελέγχου Αυθαίρετων Κατασκευών. Επικαλείται παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης, το οποίο ορίζει:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω

και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των».

A. Οι θέσεις των διαδίκων

40. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η προσφεύγουσα διέθετε ολόκληρη πανοπλία προσφυγών που της επέτρεπαν και της επιτρέπουν ακόμη να επιτύχει την κατεδάφιση του επιδίκου τοίχου και να λάβει αποζημίωση. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι ο ιδιοκτήτης ακινήτου που υφίσταται προσβολή των δικαιωμάτων του, εξαιτίας παρανόμων κατασκευών σε γειτονικό ακίνητο, έχει την δυνατότητα να ασκήσει αγωγή στη βάση του άρθρου 1108 του Αστικού Κώδικα και να επιτύχει μία διαταγή κατεδάφισης των κατασκευών αυτών. Αν υπέστη υλική ζημία, μπορεί να καταθέσει επίσης αγωγή αποζημίωσης δυνάμει των άρθρων 914 και 919 του Αστικού Κώδικα. Τέλος, σε περίπτωση επικειμένου κινδύνου για την ιδιοκτησία της, μπορεί να ζητήσει από το δικαστήριο την λήψη ασφαλιστικών μέτρων (άρθρα 731 και 732 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

41. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι η αιτίασή της συνίσταται στην απουσία προσφυγής που να της επιτρέψει να υποχρεώσει την διοίκηση να συμμορφωθεί προς την απόφαση της Επιτροπής Ελέγχου Αυθαίρετων Κατασκευών. Οι προσφυγές που μνημονεύονται από την Κυβέρνηση αφορούν αγωγές που μπορούν να ασκηθούν κατά των γειτονισσών της, ενώ η αιτίασή της αναφέρεται στην παράνομη άρνηση του πολεοδομικού γραφείου να κατεδαφίσει την παράνομη κατασκευή.

42. Επικουρικά, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι τα πολιτικά δικαστήρια δεν είναι αρμόδια να δικάσουν την υπόθεση αυτή γιατί είναι διοικητικής φύσεως και, αφετέρου, οι προσφυγές που μνημονεύονται από την Κυβέρνηση είναι αναποτελεσματικές. Σε ό,τι αφορά την αγωγή αποζημίωσης των άρθρων 914 και 919 του Αστικού Κώδικα, είναι αδύνατον για την προσφεύγουσα να αποδείξει ότι οι γειτόνισσές της ενήργησαν παρά τον νόμο ή διέπραξαν πταίσμα ή είχαν την πρόθεση

να προκαλέσουν ζημία. Τέλος, μία αίτηση ασφαλιστικών μέτρων θα πρέπει να συνοδεύεται από μία αγωγή επί της ουσίας, η οποία θα ήταν καταδικασμένη σε αποτυχία.

B. Η θέση του Δικαστηρίου

43. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 της Σύμβασης εγγυάται την ύπαρξη στο εθνικό δίκαιο μιας προσφυγής που να επιτρέπει την επίκληση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών της Σύμβασης έτσι όπως καθιερώνονται μέσα σε αυτήν. Η διάταξη αυτή έχει επομένως ως συνέπεια να απαιτείται η ύπαρξη μιας εθνικής προσφυγής που επιτρέπει να εξεταστεί το περιεχόμενο μιας «αιτίασης ικανής να υποστηριχθεί» στη βάση της Σύμβασης και να παρασχεθεί η κατάλληλη θεραπεία (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], no. 30210/96, § 157, CEDH 2000-XI). Το εύρος της υποχρέωσης που επιβάλλει το άρθρο 13 στα Συμβαλλόμενα Κράτη ποικίλλει ανάλογα με την φύση της αιτίασης του προσφεύγοντος. Εν τούτοις, η απαιτούμενη από το άρθρο 13 προσφυγή πρέπει να είναι «αποτελεσματική» τόσο πρακτικά όσο και νομικά (βλέπε, για παράδειγμα, *Ilhan κατά Τουρκίας* [GC], no. 22277/93, § 97, CEDH 2000-VII).

44. Η αποτελεσματικότητα μιας «προσφυγής» με την έννοια του άρθρου 13 δεν εξαρτάται από την βεβαιότητα μιας ευνοϊκής για τον προσφεύγοντα έκβασης. Επίσης, η «αρχή», την οποία αναφέρει η διάταξη αυτή, δεν είναι απαραίτητα δικαστική αρχή, αλλά οι εξουσίες της και οι εγγυήσεις που προσφέρει λαμβάνονται υπόψη για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της προσφυγής που ασκείται ενώπιόν της (*Δακτυλίδη κατά Ελλάδας*, no. 52903/99, § 47, 27 Μαρτίου 2003). Εξάλλου, το σύνολο των παρεχόμενων από το εθνικό δίκαιο προσφυγών μπορεί να πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 13, ακόμη και αν καμία από αυτές δεν τις καλύπτει εξ ολοκλήρου από μόνη της (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Silver και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, απόφαση της 25 Μαρτίου 1983, série A no. 61, σελ. 42, §

113 – *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, απόφαση της 15 Νοεμβρίου 1996, *Recueil* 1996-V, σελ. 1869-1870, § 145).

45. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η Κυβέρνηση περιορίζεται να επικαλεστεί τις προσφυγές που κατ'αυτήν διέθετε η προσφεύγουσα κατά των γειτονισσών της. Όμως, στην παρούσα περίπτωση, είναι η αδράνεια της διοίκησης που αποτελεί το παράπνοο της προσφεύγουσας στρέφεται κατά της διοίκησης. Κατά συνέπεια, το ζήτημα που τίθεται είναι αν η ενδιαφερόμενη διαθέτει στο εθνικό δίκαιο μία προσφυγή που να της επιτρέψει να υποχρεώσει την διοίκηση να συμμορφωθεί προς την απόφαση που ελήφθη από τα ίδια τα όργανά της.

46. Το Δικαστήριο σημειώνει ως προς τούτο ότι καμία από τις μνημονευόμενες από την Κυβέρνηση προσφυγές δεν μπορεί από την φύση της να υποχρεώσει την διοίκηση να εκτελέσει μία τελεσίδικη απόφαση, διότι πρόκειται για αγωγές, τις οποίες η προσφεύγουσα μπορούσε να ασκήσει κατά των γειτονισσών της και όχι κατά της υπερήμερης διοίκησης. Ακόμη και αν υποτεθεί ότι οι αγωγές αυτές θα μπορούσαν να είχαν ευνοϊκή έκβαση για την προσφεύγουσα, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αποτελεσματικές με την έννοια της Σύμβασης γιατί η θέση τους σε εφαρμογή απαιτεί το άνοιγμα ενός νέου κύκλου διαδικασιών, ο οποίος θα ερχόταν να προστεθεί σε εκείνο που αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει η προσφεύγουσα ενώπιον των εν λόγω διοικητικών οργάνων.

47. Επομένως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης λόγω της απουσίας μέσα στο εθνικό δίκαιο μιας προσφυγής που θα επέτρεπε στην προσφεύγουσα να επιτύχει την κατεδάφιση της επίδικης κατασκευής.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

A. Υλική ζημία

48. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η υλική ζημία, την οποία υπέστη λόγω της παραβίασης του δικαιώματός της για σεβασμό της ιδιοκτησίας της, συνίσταται στην μείωση της αξίας της οικίας της. Αναφέρει ότι η μείωση αυτή οφείλεται στην απώλεια της θέας προς την θάλασσα, στην αλλοίωση του παραδοσιακού χαρακτήρα του χώρου και στον κίνδυνο για την κυκλοφορία εξαιτίας του επιδικίου τοίχου. Επομένως, ζητεί 19.823 ευρώ για την αποκατάσταση της υλικής ζημίας της από την παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1. Το ποσό αυτό ορίστηκε από τους εκτιμητές ακινήτων *Lambert Smith Hampton* με την από 8 Ιουλίου 2003 έκθεσή της.

49. Εξάλλου, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι δεν διέθετε στο εθνικό δίκαιο μία αποτελεσματική προσφυγή για να υπερασπίσει τα δικαιώματά της, της προξένησε υλική ζημία που πρέπει να αποκατασταθεί. Η προσφεύγουσα θεωρεί δίκαιο να επιδικαστεί ένα ποσό που αντιστοιχεί στα εισοδήματα, τα οποία θα είχε εισπράξει αν είχε καταθέσει κατά την διάρκεια της επίδικης περιόδου το ποσό των 19.823 ευρώ που αντιπροσωπεύει την υλική ζημία της βάσει του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1. Αποτιμά το ποσό αυτό σε 8.900 ευρώ.

50. Η Κυβέρνηση δεν παίρνει θέση.

51. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι εν προκειμένω η εν λόγω επέμβαση σχετίζεται προς την μείωση της αξίας της οικίας της προσφεύγουσας (βλέπε την πιο πάνω παράγραφο 35). Το Δικαστήριο εκτιμά επομένως ότι συντρέχει λόγος να επιδικαστεί στην προσφεύγουσα ένα ποσό για την υλική ζημία της από την παραβίαση του δικαιώματός της για σεβασμό της ιδιοκτησίας της. Αφού η Κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε το ποσό της επικαλούμενης από την προσφεύγουσα ζημίας, το Δικαστήριο επιδικάζει σε αυτήν το αιτούμενο ποσό στο σύνολό του.

52. Σε ό,τι αφορά το ποσό που ζητεί η προσφεύγουσα λόγω της παραβίασης του άρθρου 13 της Σύμβασης, το Δικαστήριο συμπεραίνει

ότι, στη βάση των στοιχείων που διαθέτει, αυτή δεν απέδειξε ότι η ζημία αυτή προέκυψε πράγματι από την απουσία στο εθνικό δίκαιο μιας προσφυγής που να της επιτρέπει να επιτύχει την κατεδάφιση της επίδικης κατασκευής (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Δακτυλίδη κατά Ελλάδας*, § 57). Κατά συνέπεια, τίποτα δεν δικαιολογεί το να της επιδικάσει το Δικαστήριο μία αποζημίωση για την αιτία αυτή.

B. Ηθική βλάβη

53. Εξάλλου, η προσφεύγουσα ζητεί από το Δικαστήριο να της επιδικάσει 20.000 ευρώ για την στενοχώρια και την ηθική ταλαιπωρία που προκλήθηκε από την παραβίαση των προστατευομένων από την Σύμβαση δικαιωμάτων της.

54. Η Κυβέρνηση δεν παίρνει θέση.

55. Τα Δικαστήριο παραδέχεται ότι η προσφεύγουσα πρέπει να υπέστη ηθική βλάβη – ειδικότερα εξαιτίας της αποστέρησης που προκλήθηκε από την άρνηση ή την παράλειψη της διοίκησης να προβεί στην κατεδάφιση του επιδικού τοίχου κατά την διάρκεια μιας μακράς περιόδου και χωρίς σοβαρή αιτιολογία, καθώς και την απουσία στο εθνικό δίκαιο μιας αποτελεσματικής προσφυγής για να υποστηρίξει τα δικαιώματά της – την οποία οι διαπιστώσεις παραβιάσεων δεν αποζημιώνουν επαρκώς (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Δακτυλίδη κατά Ελλάδας*, § 58). Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, όπως επιτάσσει το άρθρο 41 της Σύμβασης, το Δικαστήριο επιδικάζει στην προσφεύγουσα 5.000 ευρώ για την αιτία αυτή.

Γ. Εξοδα και δικαστική δαπάνη

56. Η προσφεύγουσα ζητεί την καταβολή 1.176 ευρώ για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας στο πλαίσιο των ενεργειών που ανέλαβε ενόψει της κατεδάφισης της επίδικης κατασκευής. Ζητεί εξάλλου από το Δικαστήριο να της επιδικάσει *ex aequo et bono* το εφάπαξ ποσό των

3.000 ευρώ για την κάλυψη των εξόδων που σχετίζονται με τις διαδικασίες ενώπιον των διοικητικών αρχών. Η προσφεύγουσα αξιώνει επίσης 12.508 ευρώ για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου.

57. Η Κυβέρνηση δεν παίρνει θέση.

58. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, όταν διαπιστώνει μία παραβίαση της Σύμβασης, μπορεί να επιδικάσει σε έναν προσφεύγοντα τα ποσά όχι μόνον των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του ενώπιον των οργάνων της Σύμβασης, αλλά και εκείνα τα οποία δαπάνησε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων προκειμένου να αποφύγει την παραβίαση ή να επιτύχει την εκ μέρους τους θεραπεία της (βλέπε *Hertel κατά Ελβετίας*, απόφαση της 25 Αυγούστου 1998, *Recueil* 1998-VI, σελ. 2334, § 63). Εξάλλου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη του ότι ήταν πραγματικά και αναγκαία και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Ιατρίδης κατά Ελλάδας*, § 54). Τέλος, τα έξοδα μπορούν να επιδικαστούν μόνον στο μέτρο που αναφέρονται στην διαπιστωθείσα παραβίαση (*Beyeler κατά Ιταλίας* (δίκαιη ικανοποίηση) [GC], no. 33202/96, § 27, 28 Μαΐου 2002).

59. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι τα έξοδα και οι αμοιβές που καταβλήθηκαν από την προσφεύγουσα ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και των διοικητικών αρχών αναφέρονταν στην ουσία της διαφοράς. Επιπλέον, το Δικαστήριο δεν βλέπει τον λόγο να αμφιβάλει για την αναγκαιότητά τους. Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα έχει δικαίωμα να ζητήσει την καταβολή των εξόδων των σχετικών με τις αιτήσεις της ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και των διοικητικών αρχών. Το Δικαστήριο δεν μπορεί εν τούτοις να δεχθεί το σύνολο των αξιώσεων της προσφεύγουσας, πολύ περισσότερο αφού αυτή δεν προσκομίζει παρά μόνον μία απόδειξη σε σχέση με την διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, το Δικαστήριο επιδικάζει στην

προσφεύγουσα 1.176 ευρώ για τις αμοιβές που σχετίζονται με την διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

60. Σε ό,τι αφορά τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη που αναφέρονται στην παρούσα διαδικασία, το Δικαστήριο σημειώνει τον εύλογο χαρακτήρα του ύψους τους, καθώς και την παρουσίαση των σχετικών παραστατικών. Το Δικαστήριο κάνει δεκτό το αίτημα αυτό εξ ολοκλήρου και επιδικάζει στην προσφεύγουσα 12.508 ευρώ για την αιτία αυτή.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

61. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1.

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται* ότι

α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στην προσφεύγουσα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:

- i. 19.823 (δεκαεννέα χιλιάδες οκτασκόσια είκοσι τρία) ευρώ για υλική ζημία,
- ii. 5.000 (πέντε χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη,
- iii. 13.684 (δεκατρείς χιλιάδες εξακόσια ογδόντα τέσσερα) ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη,

iv. οποιοδήποτε ποσό που μπορεί να οφείλεται για φόρο επί των πιο πάνω ποσών.

β) από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 18 Νοεμβρίου 2004 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren NIELSEN

Γραμματέας

(υπογραφή)

Peer LORENZEN

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 15 Δεκεμβρίου 2004

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουσόπουλος

